

„MUMUS” sorozat

Miklós Gábor

Nyíregyházi Főiskola, Vizuális Kultúra Intézet

Képi ábrázolás BA 5. évfolyam

Orosz Csaba DLA, főiskolai adjunktus

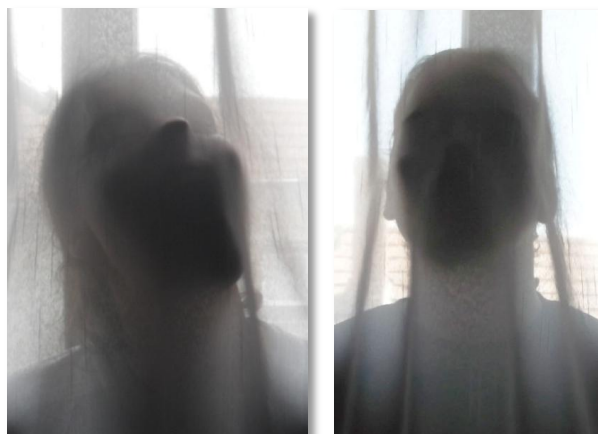
„Vigyázz, mert elvisz a mumus!” Kiskoromban sokszor hallottam ezt az intelmet szüleimtől, amikor túlzott kíváncsiságtól fűtve kutattam fel a szekrények titkait. Kisgyermekkorunk legfélelmetesebb alakja az rejtélyes rém volt, akivel senki se találkozott soha, mégis ott volt a lehetősége, hogy ott lapult a szekrényben, az ágy alatt, vagy akár a függöny mögött is, és csak arra a pillanatra várt, hogy elkaphassa áldozatát.

De mi a mumus? A mumus a magyar néphiedelemben kisgyermekek ijesztgetésére szolgáló fenyegető kifejezés. A gyermekijesztő alakokat négy csoportba sorolhatjuk: reális alakok (gyerekszedő, zsákos ember, csendőr, tatár, török, stb.); állatok (bagoly, mókus, róka, farkas); mesei és hiedelemalakok (banya, vasorrú bába, markoláb, tüzes ember, stb.); illetve az irreális alakok, amelyek valószínűleg gyermeknyelvi eredetű vagy hangutánzó szavakból eredeztethetőek (bákász, bunkus, konkó, kumasz, muma, mamusz, mumus, bobós, stb). A mumust legtöbbször a sötétiséggel hozzák összefüggésbe de magáról az alakjáról nincs leírás. Bizonyos felvetések szerint azért nincs alakjáról leírás, mert mindenki számára saját félelmeinek megtestesítője.¹

Munkám kiinduló pontja egy, a múlt félévben kiadott rajzi feladat volt. Egy drapériával letakart csendeletről kellett tanulmányrajzokat készíteni. Vagyis számunkra egy elzárt, nem kézzel fogható, ugyanakkor mégis valóságos látvány megfogalmazására kellett törekednünk. A felfedezés bizonytalansága, a tudás megszerzése és interpretálása mozgatott minket a rajzolás közben. Ez a fajta rajzolás kizökkentett minket a tanulmányrajz akadémikus szemléletéből és új perspektívákat nyitott meg számunkra.

A munkafolyamat elindulásaként fotográfiai technikával készítettem vázlatokat, melyekhez nővérem, illetve saját magam szolgáltunk modellként. Igyekeztünk a bennük felgyülemlett feszültségeket szabadjára engedni, és ezektől a függöny mögötti „játék” során megszabadulni. Később a fényképek felhasználásával készítettem el a végleges szénrajz sorozatot.

¹ **ORTUTAY** GYULA, *Magyar Néprajzi Lexikon*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1977-1982
<http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/2-801.html>. (2013.12.01.)

A rajzokhoz készített fotóvázlatok (részlet)

Anyagválasztásomat a préselt szén technikai lehetőségei befolyásolták. A szén jól alkalmazható az erőteljes fény-árnyék kontrasztok hangsúlyozására, és a grafikusabb felületkezelés mellett a festőiség sem szorul háttérbe. A rajz komponálásánál igyekeztem a lap függőleges középvonalára elhelyezni az egyes figurákat, ezáltal azonban ikonszerűvé váltak a felületen. Ezt az ikonszerű, szimmetrikus komponálást szerettem volna a fejek elmozdításával, illetve a drapéria szabadon mozgó redőzetével elkerülni. A figurák arcvonásait megpróbáltam végletesen redukálni, ezáltal függetleníteni a rajzokat a modellektől. Ugyanakkor az anatómiailag helyes ábrázolásmódot sem szerettem volna elhanyagolni, mert a „létező” formák felismerhetősége is fontos volt, hogy ezáltal hitelessé váljanak a figurák.

Bár a konkrét kiindulási pont a korábban említett feladat volt, előzményként szeretném megemlíteni René Magritte 1928-ban festett Szerelmesek című munkáját, illetve Gaál József Faragott képek című sorozatának festett reliefjeit.

René Magritte, a szürrealizmus kiváló festőjének 1927 és 1928 közötti képein gyakran jelenik meg a drapériával letakart arc, mint motívum. Egyes korábbi feltételezések szerint ennek ihlető forrása édesanyja 1912-ben elkövetett öngyilkossága volt, és a holttest kiemelésén jelen volt a 14 éves festő is. Édesanyja vizes ruhával letakart arcát idézi meg ezeken a munkáin.²

² vö. *René Magritte személyesen*, Art Rulez, http://terminartors.blog.hu/2009/05/15/rene_magritte_szemelyesen (2013.11.28.)

René Magritte: Szerelmesek. 1928; olaj, vászon; Modern Művészeti Múzeum, New York

(forrás: http://www.irodalmiradio.hu/femis/magritte/1_20as/24magritte.htm)

Gaál József festett reliefjein a bálványszerű, távolságtartó figurák helyébe fokozatosan a lélek finom rezdüléseit leképező, értelmet és érzelmeket sugárzó "mindennapi emberek" léptek.³ Gaál arcai szétfeszítik keretüket, valójában nem is arcok, csupán csökevények, akik bambán, nevetve, zokogva, vagy sunyin fintorgó arckifejezéssel maguk is a szertefoszlás előtti pillanatban leledzenek.⁴

Gaál József: Faragott kép I.-II. 2008-2009; festett fa; magántulajdon

(forrás: <http://gaaljozsef.blogspot.hu/>)

Az ember számára az egyik legalapvetőbb érzelem a félelem. A félelem az egyik olyan lelki tényező, amely minden téren gátolja vagy teljesen leállítja az ember fejlődését. A félelem leereszkedik és megbénítja a testet, felemelkedik és megbénítja az elmét, saját „házában” pedig megdermeszti a legnemesebb érzelmeket. A félelem a bizonytalanság egyik formája, az ismeretlennel szembeni gyávaság egyik formája.⁵ Félelem mindentől, ami ismeretlen, ami tőlünk elzárva várakozik valamire. Vagy nem is várakozik, hanem egyre inkább közeledik, mint ahogy Alfred Hitchcock nagysikerű

³ vö. **SZABÓ NOÉMI**, *Gaál József Faragott képek című kiállításának megnyitószövege*, <http://www.mke.hu/node/30919> (2013.11.30.)

⁴ **SZABÓ NOÉMI**, *Ephmera – Gaál József kiállításához*, 2012

⁵ vö. **DELIA STEINBERG GUZMÁN**, <http://www.ujakropolisz.hu/cikk/mi-felelem> (2013.12.01.)

klasszikusának, a Psycho-nak a fürdőszoba jelenetében. A gyilkos lassan megközelíti a fürdőző áldozatát. Lassan cserkészi be, mint egy ragadozó a prédáját, majd a tetőponton egyszerre elhúzza az addig közöttük álló zuhanyfüggönyt. Testközelbe kerül a gyilkos és az áldozat.

Alfred Hitchcock: Psycho. 1960

(forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=0WtDmbr9xyY>)

Mint ahogy a zuhanyfüggöny elválasztja a két szereplőt, úgy zárja el a függöny munkáimon ezeket a különös, megfoghatatlan teremtményeket. Rajzaimmal elsősorban a különböző emberekben rejtőző félelmeket igyekeztem a felszínre hozni. A figurák személytelenül lebegnek létezés és nem létezés határán. Az álom és a valóság határmezsgyéjén bárki elképzelheti saját mumusát, miközben önmaga is azzá válhat.

Mumus II.- IV. 2013 (részlet)

A félelem egy másik fajtája, ami már sokkal összetettebb mint pusztán az ismeretlentől való félelem. Ez nem más, mint a magánytól való rettegés. A figurák magányosan állnak, elzárva a valóságtól. Próbálnak kilépni az egyedüllét ürességéből, teljes testükkel nekifeszülnek a határnak, de képtelenek azt átlépni. Mint ahogy legbelül mindannyian egyedül vagyunk gondjainkkal, problémáinkkal, amelyek akár a valóságtól is elszakíthatnak bennünket.